

Φορέας Υλοποίησης	: ERA
Τόπος Διεξαγωγής	: Trier (Germany)
Ημερομηνία	: 23-24/4/2012
Τίτλος Σεμιναρίου	:Series of seminars on UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities
Συμμετοχή	:Ελισάβετ Μελά, Προτοδίκης

Σχόλια

Ο σκοπός του σεμιναρίου ήταν η πληροφόρηση των συμμετεχόντων ευρωπαίων δικαστών αφενός σχετικά με το περιεχόμενο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ), η οποία επικυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και άρχισε να ισχύει εντός της ΕΕ από την 22^α Ιανουαρίου 2011 και μόλις πρόσφατα επικυρώθηκε και από τη χώρα μας με τον Ν. 4074/2012 (ΦΕΚ τεύχος Α' 88/ 11-04-2012), αφετέρου με τα άμεσα σχέδια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προκειμένου να προωθήσει τη γνώση για τα ανωτέρω δικαιώματα και την υλοποίηση των υποχρεώσεων που ανέλαβε η ΕΕ επικυρώνοντας την ανωτέρω Διεθνή Σύμβαση.

Στη συνέχεια, θα προσπαθήσω να αναφέρω τα σημαντικότερα σημεία της κάθε εισήγησης, έτσι ώστε να αποκτήσετε μια πλήρη εικόνα των θεμάτων που αναπτύχθηκαν και συζητήθηκαν. Το θέμα της πρώτης εισήγησης ήταν «Εισαγωγή στη Σύμβαση των ΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ: ανάπτυξη, σκοπός και γενικές αρχές». Η εισηγήτρια, Shivaun Quinlivan, παρουσίασε συνοπτικά το θέμα των βασικότερων άρθρων της σύμβασης επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον της στον σημαντικότερο σκοπό της σύμβασης, δηλαδή τη μεταβολή του τρόπου με τον οποίο εξετάζεται το θέμα της διάκρισης σε βάρος

των ΑμεΑ. Ειδικότερα, πλέον δεν είναι σημαντική η εξέταση με ιατρικά κριτήρια προκειμένου να διαπιστωθεί εάν το άτομο έχει κάποια αναπηρία και σε ποιο βαθμό, αλλά η εξέταση με κοινωνικά κριτήρια, δηλαδή ποια μέτρα μπορεί να λάβει η κοινωνία προκειμένου τα ΑμεΑ να απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα (paradigm shift from medical model to social model). Πρέπει να σημειωθεί ότι η Σύμβαση δεν δημιουργεί νέα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά τα Κράτη –μέλη συνειδητοποιώντας ότι (μέχρι την υπογραφή της ανωτέρω σύμβασης) δεν είχε πραγματοποιηθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ΑμεΑ θέλησαν με τη σύνταξη και υπογραφή της ανωτέρω σύμβασης να επανακαθορίσουν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα δικαιώματα αυτά και τα καθήκοντα που τα Κράτη –μέλη αναλαμβάνουν. Πρέπει, ακόμη, να τονιστεί ότι τα άρθρα 3-9 της σύμβασης θεσμοθετούν αρχές σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να ερμηνεύονται όλα τα ειδικότερα άρθρα της σύμβασης.

Η ίδια εισηγήτρια με το δεύτερο θέμα που ανέπτυξε ως προς τις «Ειδικότερες ουσιαστικές υποχρεώσεις με βάση της Σύμβαση ΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ : εκπαίδευση, υγεία, συμμετοχή, ιδιωτική ζωή και προστασία προσωπικών δεδομένων, επίπεδο ζωής και κοινωνική προστασία», τόνισε ότι, μολονότι σε πολλά από τα ανωτέρω θέματα η ΕΕ δεν έχει άμεση αρμοδιότητα με αποτέλεσμα να μην έχει και άμεση εφαρμογή η Σύμβαση, πρέπει η τελευταία να εφαρμόζεται και ως προς αυτά, καθώς έμμεσα πολλές από τις δραστηριότητες της ΕΕ άπτονται αυτών (πλέον, βέβαια, για τη χώρα μας η Σύμβαση έχει άμεση εφαρμογή, δεδομένης της πρόσφατης επικύρωσής της, ανεξάρτητα των υποχρεώσεων της χώρας μας από την ΕΕ).

Ακολούθως, η τρίτη εισήγηση πραγματεύτηκε το θέμα : «Οι συνέπειες της Σύμβασης για το Ευρωπαϊκό Δίκαιο για τα ΑμεΑ : δημιουργία ενός νέου νομικού πλαισίου· ο ρόλος της Γενικής Γραμματείας για τα ΑμεΑ· η Σύμβαση ως ερμηνευτικό εργαλείο και η νομική της υπόσταση υπό το Ευρωπαϊκό Δίκαιο- υπάρχει χώρος για άμεσα αποτελέσματα;». Ο εισηγητής, Andre Gubbels, αρχικά αναφέρθηκε στο γεγονός ότι η ΕΕ ανήκει στη «μονιστική παράδοση» της Διεθνούς Έννομης Τάξης, ανέπτυξε τα περιστατικά και τα συμπεράσματα της υπόθεσης Van Gend en Loos (case 26/62), εξήγησε υπό

ποιες προϋποθέσεις συγκεκριμένες διατάξεις μπορούν να έχουν άμεσο οριζόντιο αποτέλεσμα αναφερόμενος στην υπόθεση *Defrenne v. Sabena* (case 43/75). Επίσης, αναφέρθηκε στο γεγονός ότι είναι η πρώτη φορά που η ΕΕ υπογράφει και επικυρώνει διεθνή σύμβαση (Απόφαση 2010/48/ EC) και στη συνέχεια εξήγησε το χαρακτήρα της Σύμβασης ως «μικτή σύμβαση» και την έννοια αυτής, δηλαδή αναφέρθηκε στους τομείς της Σύμβασης για τις οποίες η ΕΕ έχει αποκλειστική αρμοδιότητα, «συμμετοχική» αρμοδιότητα και μόνον υποστηρικτική ή συντονιστική αρμοδιότητα. Στη συνέχεια, διέκρινε ως προς την ελεγκτική αρμοδιότητα του ΔΕΕ σε σχέση με τις μικτές συμβάσεις ανάλογα με το αν υπάρχει Ευρωπαϊκό Δίκαιο που να καλύπτει τον τομέα δικαίου, αλλά όχι το συγκεκριμένο ζήτημα (βλ. case C-239/ 03 *Commission v France- Etang de Berre*) ή όχι (βλ. case C-431/05 *Merck Genericos*). Περαιτέρω, αναφέρθηκε στο γεγονός ότι σύμφωνα με τη μονιστική παράδοση, οι διεθνείς συμβάσεις που υιοθετούνται από την ΕΕ έχουν άμεσα έννομα αποτελέσματα στην Ευρωπαϊκή έννομη τάξη (βλ. case 181/73 *Haegeman/ Etat Belge*) και ότι υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις μπορεί ακόμη και το άτομο να επικαλεστεί τη διεθνή σύμβαση ενώπιον Δικαστηρίου (βλ. *Demirel –Case 12/86*). Κατέληξε, δε, ότι η Σύμβαση αποτελεί εργαλείο για την ερμηνεία του Ευρωπαϊκού Δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Η τέταρτη εισήγηση πραγματεύτηκε το θέμα : «Μη- διάκριση, εύλογη διευκόλυνση και το βάρος απόδειξης στις υποθέσεις διάκρισης σε βάρος των ΑμεΑ- Ευρωπαϊκό Δίκαιο και πέρα από αυτό : ορισμός, σκοπός, ερμηνεία και οι συνέπειες της Σύμβασης». Ο εισηγητής, *Richard Whittle*, αναφέρθηκε στον υλικό στόχο της Σύμβασης και στον ποιοτικό της στόχο. Κυρίως, ασχολήθηκε με τον στόχο υλοποίησης της «ίσης μεταχείρισης» της οδηγίας 2000/78/ EC, στη δυσκολία της νοοτροπίας των ανθρώπων, στη λειτουργία του «καθήκοντος» των Κρατών –μελών που επιβάλλεται από την Οδηγία και τη Σύμβαση και τη διαφοροποίησή του από τις απαγορεύσεις. Ακόμη, ανέπτυξε την προβληματική μορφή του όρου «αναπηρία», ενώ αναφέρθηκε στο βάρος απόδειξης και την αντιστροφή του, όπως συμβαίνει στις υποθέσεις διάκρισης σε βάρος των ΑμεΑ. Σχολίασε ότι η υπόθεση *Chacon Navas* (case C-13/05)

ήταν λανθασμένη εξαιτίας των ελλιπών στοιχείων που υποβλήθηκαν στο ΔΕΕ, ενώ το ίδιο θέμα (εάν η αρρώστια εμπίπτει στην έννοια της αναπηρίας υπό την οδηγία της ΕΕ) εκκρεμεί στο ΔΕΕ με αφορμή άλλη υπόθεση (Jette Ring, C-335/11).

Στη συνέχεια, η τέταρτη εισηγήτρια, Immaculada Placencia Porerro, αναφέρθηκε στους τρόπους με τους οποίους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να πετύχει τους στόχους της Σύμβασης και της Οδηγίας της ΕΕ ως προς την τεχνική τους πλευρά. Δηλαδή, αναφέρθηκε στην υιοθέτηση νομοθεσίας για την ύπαρξη συγκεκριμένων προϋποθέσεων για την παραγωγή προϊόντων και την προσφορά υπηρεσιών που να ικανοποιούν τις ανάγκες των ΑμεΑ εξ αρχής χωρίς να υπάρχει η ανάγκη μεταγενέστερης τροποποίησής τους, ώστε να ικανοποιήσουν αυτές τις ανάγκες.

Ακολούθησε η έκτη εισηγήση του John Horan, η οποία, κατά τη γνώμη της γράφουσας, ήταν η σημαντικότερη όλων, καθώς ο εισηγητής μοιράστηκε με το ακροατήριο την προσωπική του ιστορία, δηλαδή, διηγήθηκε πως ο ίδιος υπέστη διάκριση λόγω της αναπηρίας του. Συνοπτικά, ο εισηγητής ήταν δικηγόρος εξειδικευμένος στις υποθέσεις διάκρισης σε βάρος των ΑμεΑ, ασκούσε το επάγγελμά του στην Αγγλία, ήταν μόλις 31 ετών όταν υπέστη εγκεφαλικό επεισόδιο εξαιτίας του οποίου υπέστη μερική παράλυση δεξιάς πλευράς και κάποιες μικρές επιπτώσεις στη μνήμη του όσον αφορά αριθμούς και στην εκφορά του λόγου του (μιλάει αργά). Ήταν τυχερός, καθώς κατάφερε να επανέλθει και να ασκήσει εκ νέου δικηγορία στον ίδιο τομέα. Εμφανίστηκε στο Εφετείο υπερασπιζόμενος υπόθεση πελάτισσάς του και κατά την ακροαματική διαδικασία, μολονότι είχε ενημερώσει το Δικαστήριο ότι είναι ΑμεΑ, οι δικαστές τον διέκοπαν συνεχώς, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ασκήσει τα καθήκοντά του σωστά. Μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα τον κάλεσε ο δικηγορικός σύλλογος στον οποίο ανήκε και εξαιτίας παραπόνων που είχαν εκφράσει οι δικαστές στην ανωτέρω δίκη (μοναδικό παράπονο) του απαγόρευσαν να υπερασπίζεται υποθέσεις ενώπιον του Εφετείου και των λοιπών ανώτερων δικαστηρίων για χρονικό διάστημα 18 μηνών, ενώ για να εμφανίζεται ενώπιον μικρότερων δικαστηρίων έπρεπε να ενημερώνει εγγράφως τους δικάζοντες δικαστές και τον πελάτη του, με αποτέλεσμα, πέρα

από την προσωπική προσβολή που υπέστη, να ελαττωθεί η πελατεία του, αφού η πλειοψηφία των υποθέσεων διάκρισης δικάζονται από το Εφετείο. Ακολούθως, ο εισηγητής προσέφυγε στα Δικαστήρια της χώρας του υποστηρίζοντας ότι είχε πέσει θύμα διάκρισης λόγω της αναπηρίας του και τελικά κέρδισε την υπόθεση. Πραγματικά, ήταν συγκλονιστική η περιγραφή των συνεπειών της διάκρισης που υπέστη και πρέπει να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τους δικαστές προκειμένου να μην υποπίπτουν σε διακριτική μεταχείριση των ΑμεΑ.

Ακολούθως, οι συμμετέχοντες χωριστήκαμε σε ομάδες εργασίας και συζητήσαμε τρεις υποθετικές υποθέσεις διάκρισης, χρησιμοποιώντας τις γνώσεις που είχαμε αποκομίσει από την πρώτη ημέρα του σεμιναρίου και προσπαθώντας να εφαρμόσουμε σωστά τη Σύμβαση των ΗΕ και την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Μετά από τη δημόσια συζήτηση των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε η κάθε ομάδα, ολοκληρώθηκε η πρώτη ημέρα του σεμιναρίου.

Την επόμενη ημέρα, το σεμινάριο ξεκίνησε με την εισήγηση του Oliver Lewis, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα «Αξιολογήσεις για τη δικαιοπρακτική ικανότητα των ΑμεΑ υπό το φως της Σύμβασης». Ο εισηγητής αναφέρθηκε στο γεγονός ότι οι περισσότερες νομοθεσίες των Κρατών- μελών σχετικά με το θεσμό της δικαστικής συμπαράστασης είναι αντίθετες με τη Σύμβαση και αποτελούν παράνομη στέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας των ΑμεΑ. Τόνισε ότι πρέπει να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο κρίνεται εάν τα ΑμεΑ έχουν ή όχι δικαιοπρακτική ικανότητα, θυμίζοντας ότι όλοι μας για τις σημαντικές αποφάσεις της ζωής μας ή ακόμη και της καθημερινότητάς μας σχεδόν πάντα λαμβάνουμε υπόψη και τη γνώμη είτε τρίτου εξειδικευμένου προσώπου είτε τρίτου προσώπου που εμπιστευόμαστε, προτείνοντας να μην αφαιρείται η δικαιοπρακτική ικανότητα από τα ΑμεΑ, αλλά να τους χορηγείται η δυνατότητα να συμβουλευούνται άτομα που εμπιστεύονται πριν να λάβουν αποφάσεις για τη ζωή τους (δικαίωμα στην εργασία, στην απόκτηση οικογένειας, στην περιουσία και ιδιοκτησία, στην συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, συμμετοχής στην πολιτική ζωή – ψήφος). Κατέληξε ότι πρέπει να

μεταβληθεί ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα ΑμεΑ νομοθετικά, δηλαδή από «αντικείμενα» σε «υποκείμενα».

Ο επόμενος εισηγητής, Constantin Cojocariu, ασχολήθηκε με το θέμα της πρόσβασης στη δικαιοσύνη στο διεθνές δίκαιο και υπό το φως της Σύμβασης και ακολούθως, σχολίασε τα πραγματικά περιστατικά τριών υποθέσεων και την εφαρμογή της Σύμβασης σε αυτές (Farcas v Romania – appl. No 32596/04, dec. of 14/09/2010, Djordjevic and Djordjevic v Croatia- appl. No 41526/10, pending, Malacu and others v Romania, Campeanu v Romania, pending).

Ο τελευταίος εισηγητής, Jose A. Gutierrez- Fons, ανέπτυξε το θέμα «Διαδικασία προδικαστικών ερωτημάτων και η ενσωμάτωση των ΑμεΑ». Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε στην αρμοδιότητα του ΔΕΕ ως προς τα προδικαστικά ερωτήματα που θέτουν τα εθνικά δικαστήρια, αναφέρθηκε στο γεγονός ότι η Σύμβαση είναι μικτή σύμβαση και στη διάκριση μεταξύ άμεσου αποτελέσματος και σύμφωνης ερμηνείας της Σύμβασης. Επίσης, ασχολήθηκε με τις συνέπειες της Σύμβασης στο παράγωγο Ευρωπαϊκό Δίκαιο και σχολίασε την υπόθεση Chacon Navas, C-13/05, ECR p. I- 6467 και την εκκρεμή υπόθεση Jette Ring, C-335/11, οι οποίες αφορούν νομολογία σχετική με την Οδηγία 2000/78.

Σε αυτό το σημείο ολοκληρώθηκε και η δεύτερη ημέρα του σεμιναρίου, το οποίο πρέπει να ομολογήσω ήταν πάρα πολύ ενδιαφέρον και προσέφερε την απαραίτητη πληροφόρηση προκειμένου να αντιμετωπίσει κάθε νομικός την εφαρμογή του νέου δικαίου που εισάγει η εν λόγω Σύμβαση ΗΕ και οι αναφερόμενες Ευρωπαϊκές Οδηγίες.